

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 123/05

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 30. novembra 2005 v senáte zloženom z predsedu Jána Mazáka a zo sudcov Ľudmily Gajdošíkovej a Alexandra Bröstla prerokoval sťažnosť M. B., bytom P., zastúpeného advokátkou JUDr. O. M., P., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Prešov v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 92/98 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo M. B. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Prešov v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 92/98 porušené bolo.

2. Okresnému súdu Prešov prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 92/98 konal bez zbytočných prietáhov.

3. M. B. priznáva primerané finančné zadosťučinenie 40 000 Sk (slovom štyridsaťtisíc slovenských korún), ktoré mu je Okresný súd Prešov povinný zaplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

4. Okresný súd Prešov je povinný M. B. uhradiť trovy právneho zastúpenia 5 302 Sk (slovom päťtisícristodva slovenských korún) na účet jeho právnej zástupkyne JUDr. O. M., P., do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 6. apríla 2005 doručená sťažnosť M. B., bytom P. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal, že postupom Okresného súdu Prešov (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 92/98 bolo porušené jeho základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“). Ústavný súd uznesením z 23. mája 2005 prijal sťažnosť sťažovateľa na ďalšie konanie.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti okrem iného uviedol:

„Ja, podnecovateľ som podal Okresnému súdu v Prešove návrh na náhradu škody - náhradu za stratu za roky 1995 – 1996 z titulu pracovného úrazu dňa 21. 4. 1998, rozšírenú podaním zo 4. 5. 1998, z 5. 10. 1998. Konanie je vedené na Okresnom súde v Prešove pod sp. zn. 17 C 92/1998. Súd po podaní žaloby vykonal vo veci pojednávanie, ktoré odročil na 7. 10. 1998, potom na 16. 12. 1998 a napokon na neurčito. Na moju urgenciu z 25. 1. 2000 bolo stanovené pojednávanie na 27. 3. 2000, potom na 23. 5. 2001 pričom bolo vo veci nariadené znalecké dokazovanie. V dôsledku prietáhov v konaní som musel vykonať ďalšie rozšírenia žaloby – o náhradu za stratu na zárobku za ďalšie obdobia. Znalecký posudok mi súd zaslal až s výzvou na podanie vyjadrenia k nemu z 12. 11. 2003. K znaleckému posudku bolo podané vyjadrenie 1. 12. 2003 a odvolanie proti výške odmeny znalca. Ako z uvedeného vyplýva, súd vo veci konal so značnými prietahmi a od uvedeného posledného úkonu znovu už dlhodobo nekoná.“

Sťažovateľ preto navrhol, aby ústavný súd po predbežnom prerokovaní sťažnosť prijal na ďalšie konanie a po jej prejednaní rozhodol, že základné právo sťažovateľa

na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy bolo porušené, priznal mu primerané finančné zadosťučinenie 1 000 000 Sk a úhradu trov konania.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil vo veci od ústneho pojednávania.

Z obsahu sťažnosti a jej príloh, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu spisu okresného súdu sp. zn. 17 C 92/98 ústavný súd zistil, že sťažovateľ podal okresnému súdu 21. apríla 1998 žalobu o náhradu za stratu na zárobku po skončení práceneschopnosti.

Dňa 27. apríla 1998 bola žalovanému doručená žaloba na vyjadrenie, 13. mája 1998 okresný súd odoslal žalovanému zmenu žaloby - návrhu na začatie konania. V priebehu roku 1998 sa uskutočnili pojednávania 6. júla 1998, 7. októbra 1998 a 16. decembra 1998, ktoré bolo odročené na neurčito za účelom uzavretia mimosúdnej dohody.

Pojednávanie 27. marca 2000 bolo odročené za účelom predloženia listinných dôkazov sťažovateľom.

Sťažovateľ 9. novembra 2000 predložil okresnému súdu požadované listinné dôkazy a zmenu žaloby – návrhu na začatie konania, ktorý okresný súd odoslal žalovanému 18. januára 2001. Pojednávanie 23. mája 2001 bolo odročené za účelom nariadenia znaleckého dokazovania.

Okresný súd 5. septembra 2001 odoslal znalcovi spis za účelom vypracovania znaleckého posudku. Okresný súd 29. júla 2003 a 8. októbra 2003 urgoval podanie znaleckého posudku znalcom, ktorý mu ho predložil 24. októbra 2003.

Okresný súd uznesením z 10. novembra 2003 priznal znalcovi znalečné a odoslal účastníkom konania znalecký posudok. Proti uzneseniu o znalečnom podal sťažovateľ 1. decembra 2003 odvolanie, spis okresného súdu bol predložený Krajskému súdu v Prešove za účelom rozhodnutia o podanom odvolaní 10. decembra 2003.

Po vrátení spisu 27. októbra 2004 bez meritórneho rozhodnutia bol spis odvolaciemu súdu opätovne predložený 4. novembra 2004. Krajský súd uznesením z 21. marca 2005 zrušil napadnuté uznesenie a vec vrátil na ďalšie konanie.

Okresný súd uznesením z 21. apríla 2005 priznal znalcovi znalečné.

II.

Ústavný súd podľa čl. 127 ods. 1 ústavy rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 48 ods. 2 prvej vety ústavy „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov...“.

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy je podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu.

Otázku existencie zbytočných prietahov v konaní a porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru ústavný súd podľa svojej stabilizovanej judikatúry skúma so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu podľa a) právnej a faktickej zložitosti veci, ktorá sa skúma aj so zreteľom na povahu veci a o čo v nej účastníkovi konania (sťažovateľovi) ide, b) správania účastníka konania a c) spôsobu, akým v konaní postupoval súd.

a) Predmetom namietaného konania je nárok na náhradu za stratu na zárobku po skončení práceneschopnosti. Podľa názoru ústavného súdu ide o vec, ktorá po právnej stránke nie je zložitá a ktorá tvorí štandardnú súčasť rozhodovacej agendy všeobecných súdov.

Čo sa týka skutkovej zložitosti veci, tú ústavný súd pri svojom rozhodovaní zohľadnil v súvislosti s potrebou nariadenia znaleckého dokazovania.

Súčasťou hodnotenia podľa prvého kritéria je však aj povaha veci. Ústavný súd v tejto súvislosti dospel k záveru, že ak v konaní ide o zabezpečenie určitého sociálneho statusu sťažovateľa v súvislosti so stratou na jeho zárobku spôsobenou pracovným úrazom, potom je nevyhnutné, aby všeobecný súd uplatnil taký aktívny prístup k veci, ako to vyplýva práve z významu výsledku sporu pre poškodeného zamestnanca, a to bez ohľadu na to, či v konaní s uplatneným nárokom bude alebo nebude úspešný.

Na skutkovú a právnu zložitosť veci poukázala podpredsedníčka okresného súdu vo svojom vyjadrení z 5. mája 2005 sp. zn. U - Spr 3008/05. Ústavný súd však zastáva názor, že v posudzovanom prípade neexistujú také skutkové okolnosti, ktoré by odôvodňovali viac ako sedemročné trvanie konania jeho skutkovou zložitou.

b) Správanie sťažovateľa ako účastníka konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v konaní došlo k zbytočným priet'ahom.

Správanie sťažovateľa podľa názoru ústavného súdu do istej miery prispelo k celkovej dĺžke konania najmä z dôvodu odročovania pojednávania, dopĺňania návrhu v časti vyčíslenia výšky náhrady straty na zárobku, ako aj jeho oneskoreného reagovania na výzvu okresného súdu z 27. marca 2000 na predloženie listinných dôkazov, a to až 9. novembra 2000. Sťažovateľ však zásadným spôsobom neprispel k zbytočným priet'ahom. To platí aj ohľadne využitia procesného oprávnenia priznaného sťažovateľovi Občianskym súdnym poriadkom (podanie odvolanie proti uzneseniu o znalečnom).

c) Tretím kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či v uvedenom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, bol postup okresného súdu v spore. Pri hodnotení postupu okresného súdu ústavný súd zistil zbytočné priet'ahy v konaní spôsobené nečinnosťou, ako aj nesústreďeným postupom zákonného sudcu.

Postup okresného súdu od začatia konania do 16. decembra 1998, keď bolo pojednávanie odročené na neurčito, plynulo smeroval k odstráneniu právnej neistoty účastníkov konania. Okresný súd bol po uskutočnení tohto pojednávania nečinný bez akéhokoľvek zákonného dôvodu do 27. marca 2000, keď sa uskutočnilo ďalšie pojednávanie.

Pojednávanie 23. mája 2001 okresný súd odročil za účelom znaleckého dokazovania, spis bol znalcovi predložený 5. septembra 2001, avšak znalec predložil znalecký posudok až 24. októbra 2003.

Znalcovi trvalo vypracovanie znaleckého posudku viac než 2 roky napriek tomu, že lehota stanovená na jeho podanie bola podstatne kratšia. Ústavný súd v tejto súvislosti poznamenáva, že všeobecný súd je povinný organizovať procesný postup v súdnom konaní tak, aby sa čo najskôr odstránil ten stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa naň osoba obrátila so žiadosťou o rozhodnutie, a zodpovedá za adekvátne a účelné využitie procesných prostriedkov, ktoré mu zákon na tento účel zveruje aj vo vzťahu k súdnemu znalcovi (III. ÚS 111/01).

Okresný súd urgoval u znalca podanie znaleckého posudku až 29. júla 2003, resp. 8. októbra 2003. Tento prístup okresného súdu k znalcovi ústavný súd hodnotil ako málo adekvátne a neefektívne využitie sankčných procesných prostriedkov vo vzťahu k súdnemu znalcovi. V dôsledku zanedbania tejto jeho povinnosti došlo v konaní vedenom na okresnom súde k vzniku ďalších zbytočných priet'ahov v rozsahu 22 mesiacov.

Okresný súd 10. decembra 2003 predložil spis odvolaciemu súdu za účelom rozhodnutia o odvolaní sťažovateľa proti uzneseniu o znalečnom. Spis bol okresnému súdu vrátený 27. októbra 2004 bez meritórneho rozhodnutia, pretože okresný súd nevykonal potrebné úkony. Preto aj uvedené obdobie ústavný súd hodnotil ako obdobie zbytočných prietáhov zapríčinených nesprávnym postupom okresného súdu pri predkladaní spisu odvolaciemu súdu. Ďalšie úkony aj v roku 2005 sa týkali len odmeny znalca a rozhodovania o odvolaní proti uzneseniu o znalečnom.

Ústavný súd zdôrazňuje, že vo veci do rozhodnutia ústavného súdu ešte nebolo rozhodnuté rozsudkom ani iným rozhodnutím, ktoré by znamenalo odstránenie právnej neistoty sťažovateľa.

Všetky tieto skutočnosti viedli ústavný súd k záveru, že v označenom konaní došlo k zbytočným prietahom, ktoré mali za následok porušenie základného práva sťažovateľa upraveného v čl. 48 ods. 2 ústavy.

III.

Vzhľadom na to, že ústavný súd rozhodol, že došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, prikázal v zmysle § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde okresnému súdu, aby vo veci sp. zn. 17 C 92/98 konal bez zbytočných prietáhov, napriek tomu, že to sťažovateľ výslovne nežiadal. Ústavný súd však považoval taký príkaz okresnému súdu za úkon nevyhnutný na to, aby sa v ďalšom konaní už nevyskytovali zbytočné prietahy.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy môže ústavný súd svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 citovaného článku ústavy boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti žiadal o priznanie primeraného finančného zadost'učinenia 1 000 000 Sk z dôvodu nemajetkovej ujmy, ktorú utrpel vzhľadom na porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov.

Vzhľadom na okolnosti prípadu, podiel sťažovateľa na celkovej dĺžke konania, ako aj doterajšiu dĺžku konania, v ktorom došlo k zbytočným prierahom, ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade suma 40 000 Sk zodpovedá primeranému finančnému zadosťučineniu sťažovateľa za ujmu, ktorú utrpel.

Ústavný súd rozhodol o úhrade trov konania úspešného sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátom. Právna zástupkyňa sťažovateľa si uplatnila nárok na úhradu trov konania 5 300 Sk, a preto mu ústavný súd priznal túto sumu, ktorá neprevyšuje sumu, ktorá by sťažovateľovi patrila podľa všeobecne záväzných právnych predpisov upravujúcich výpočet trov tohto konania.

Právna zástupkyňa sťažovateľa si v konaní pred ústavným súdom uplatnila aj nárok na úhradu trov konania, ktoré vznikli sťažovateľovi v konaní pred okresným súdom. Ústavný súd s poukazom na § 36 zákona o ústavnom súde nemôže rozhodnúť o úhrade trov konania, ktoré nevzniknú v konaní pred ústavným súdom.

Úhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 Občianskeho súdneho poriadku).